

עומקא דפרשה

- שער הציון
- גילוי בדבש וציר
- תגובות
- מלחמתה של תורה
- שישים גבורים

- נתינת מאכל אדם לבהמה
- דינים משום שהתורה חסה
- בהוצאות שבת ויו"ט
- מקומות שהתורה חסה
- בגדר הדין להתורה חסה

פר' חוקת - בענין התורה חסה על ממונ
בס"ד ערש"ק כ"ט סיון תשע"א

דינים וטעמי מצוות משום דהתורה חסה

בענין נתינת מאכל אדם לבהמה

שעה"צ

הרב א. י. רובל והרב א. ד. יונגרייז

שופר של תעניות פיו מצופה כסף, ולא של זהב משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל. (ר"ה כז.)

קלפי של גורלות של עץ היתה, ולא של כסף וזהב משום דהתורה חסה על מש"י. (יומא לט.)

המחטה לגחלים היתה של כסף ולא של זהב משום שחתיית הגחלים שוחקת את הכלי. (יומא מד.)

קמח ללחם הפנים קונים בזול מהחטים (מנחות עו:) וא"צ לקנות אחר שנעשה סולת כשאר מנחות (עי' טו"א חגיגה כד: דאינו כבוד לטחון ולנפות בעזרה כדי לחסוך את שכר החנוני).

השמן למנחות א"צ להיות זך וכתית [כמו במנורה], משום דהתורה חסה. (מנחות פו:).

קרבנות אי' בזבחים (ו: דריו"ן היו ישראל להקריב קרבנותיהן בכל עת, אלא שחיסך הכתוב. ופירש"י לפי שחס על ממונם, וחברו במנחות עו: וכו' התורה חסה וכו', עיי"ש.

אל יבזבז ממונו למצוות יותר מחומשו, כ' הרמב"ם בסוף הל' ערכין (חיג), שהוא ק"ו מקרבנות שהוא חייב בהם ובכ"ז חסה תורה על הממונ ואמרה שיביא כפי מסת ידו.

בקרוב פסה, נאמר אם ימעט הבית מהית משה ולקח הוא ושכנו (שמות יבד) וכ' רבינו בחיי דהוא משום שהתורה חסה, מאחר שהנתור עומד לשרפה, חסה עליך התורה שלא תפסיד ממונך.

אין מאכילין לבהמה מאכל אדם, (תענית כ: ופירש"י (פי' ב') משום דחסה תורה על ממונן של ישראל.

עצרת יום אחד, אי' בספרי (ראה קמ) בפס' חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים. ר"ש אומר פסח וחג שאין עונת מלאכה עשה זה ז' וזה ח'. עצרת שהיא עונת מלאכה אינה אלא יום אחד בלבד, מלמד שחסך [שחסך] הכתוב על ישראל. ופי' הנצי"ב דהיינו שהתורה חסה על מש"י, וציון לדברי ר"ש בזבחים ו: (הנ"ל).

בנגעי בגדים, אינם מוחלטים בפעם אחת וכ' האוה"ח (ויקרא יג), משום דהתורה חסה. [מלבד הדין בנגעי בתים של פניו שהוא המקור להתורה חסה, ויתכן שהוא עצה טובה כמ"ש הגר"א].

בגדי לבן ביוה"כ, אי' בירוש' יומא (פ"ז ה"ג) בדין שכה"ג ביוה"כ אינו משמש בבגדי זהב, תני ר' חייה ז'לבש' ובלו שם שם היו גזוזים שם היו מרקיבין, עיי"ש. ופי' המש"ח (ויקרא טזג) דהוא טעם שאינו משמש בבגדי זהב מפני שהתורה חסה על ממונם ש"י, דכיון שגוזזים אותם לא הצריכה תורה בגדי זהב שאז היה צריך לכל יו"כ בגדי זהב חדשים.

הוראה לקולא, כתב המאירי בחולין (מט:) כל שבאה הוראה לפני חכם ואפשר לו להתיר וכו', אין ראוי לו להתחסד ולחזר אחר החומרות יותר מדאי, אלא יחוס על ממונן של ישראל, שאף התורה חסה על מש"י וכו'. [וע"ע בב"י י"ד סטיח (מתשו) הרא"ש], ועג"א. ועי' רמב"ן חולין קיא סע"א שכ' "וחששת אחרונים היא ואין מדקדקין בה להחמיר אלא להקל, שהתורה חסה על מש"י".

שחיטה, כ' השבלי הלקט בהל' שחיטה (א) ולא יחמיר יותר מדאי במה שאין ראוי להחמיר שהתורה חסה על ממונן ש"י כדכתיב והשקית את העדה ואת בעירם. וכע"ז בס' הפרדס לרש"י (רו).

חלב נבלה וטריפה מותר בהנאה ואינו מטמא טומאת נבלות, כדכתיב (ויקרא זכד) "יעשה לכל מלאכה", וכ' רבינו בחיי (שמות יבד) דהוא אחד מד' מקומות שהתורה חסה על מש"י.

נבלה מותרת בהנאה כדכתיב בפר' ראה (יד, כא) או מכור לנכרי. וגם זה כ' רב"ח שם שהוא א' מהמקומות.

חוצרות כסף, לדעת רבינו גרשום בחולין מט: טעמא דקרא משום שהתורה חסה, אך עי' ברה"כ. וכבר הק' כן הש"ח (ח"ב 71) עיי"ש ובפאה"ש כב (321) מה שתי' לו העמודי אש.

תורה שבכתב, כ' בס' חסידים (תתקפה) ולמה דברה תורה בקיצור ובסתם כגון גזרות שוות... ואילו היה מפרש כל דיבור ודיבור, היה צריך להרבות קלפים, וכתוב כי לא יחדל אביון והתורה חסה על ממונן של ישראל, ואין יכולין לקנות כולם קלפים. עיי"ש.

א. בפרשתנו (פ"כ פ"ח) ציוה הקב"ה למרע"ה קח את המטה וגו' והשקית את העדה ואת בעירם, ופרש"י מכאן שחס הקב"ה על ממונם של ישראל.

ב. מס' תענית כ' ב' א"ל רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר מהני מילי מעלייתא דהוה עביד רב הונא, אמר ליה בינקותיה לא דכירנא בסיבותיה דכירנא וכו' וכל פניא דמעלי שבתא הוה משדר שלוחא לשוקא, וכל ירקא דהוה פייש להו לגינאי זבין ליה ושדי ליה לנהרא. וליתביה לעניים, זמנין דסמכא דעתייהו ולא אתו למיזבן. ולשדייה לבהמה, קסבר מאכל אדם אין מאכילין לבהמה. ולא ליזבניה כלל, נמצאת מכשילין לעתיד לבא. ופרש"י אין מאכילין אותן לבהמה- משום ביזוי אוכלין ומחזי כבועט בטובה שהשפיע הקב"ה בעולם, אי' משום דחסה תורה על ממונן של ישראל וזרק לנהר והולכין למקום אחר ומוצאין אותם בני אדם ואוכלין אותן, כך שמעתי ע"כ.

ובמג"א א"ר"ח סי' קע"א סק"א כת', בתענית דף כ' איתא מאכל אדם אין מאכילין אותו לבהמה פירש"י משום ביזוי אוכלין ומחזי כבועט בטובה שהשפיע הקב"ה בעולם. ומבואר דנקט כהטעם הראשון [וכ"מ קצת סתימת הבה"ט]. אבל באליה רבה הביא ד' המג"א וכת', ואני מסתפק כיון דקאמר קסבר מאכל אדם וכו', משמע דאין הלכה וכו', והיינו דהשמיטו הפוסקים. ובמחה"ש כת' וסיים רש"י אי' משום דחסה תורה על ממונם של ישראל עכ"ל ולפי זה האחרון אם אין לו ד"א להאכיל לבהמתו כ"א מאכל אדם שרי ואפשר ע"ז סומכים העולם שנותנים לתרגולים לאכול פת הראוי למאכל אדם.

ובמ"ב סי' קע"א סק"א כתב, איתא בגמרא דרב הונא סובר מאכל אדם אין מאכילין אותו לבהמה [וה"ה לעופות], אמנם בא"ר מסתפק אם הלכה כר"ה בזה, ועיין במחה"ש שמצדד דאם אין לו דבר אחר להאכיל כ"א מאכל אדם לכו"ע מותר. ואפשר דמשום זה נוהגין העולם היתר להאכיל לעופות פת. ובשעה"צ י"ג כתב ע"ד המחה"ש דהיינו ללשון שני שברש"י שם, ולו נראה דאפילו ללישנא קמא שרי בכה"ג. ועיין במגן גבורים שמצדד להקל בעיקר הדין כהא"ר. נמצא דמה שמאכילין העולם לעופות פת הראוי לאדם, הא"ר והחת"ש (שיובא הלן) והמ"ג [והשבת הפוסקים שכת' הא"ר] שרי מעיקר הדין, ומחה"ש ביהר סמך למנהג העולם, ובשעה"צ כת' דאפי' לל"ק בגמ' שרי, וצ"ע משמעות דבריו אם כוונתו דגם המג"א היקל בזה.

ושו"ר בתוס' הרא"ש ובריטב"א שבת קנ"ו ב' שכת' אטו לא מצי למיתב לחם ובשר לבהמה משום דקיימי לאדם, ומבואר להדיא דשרי [ויש לציון דלשונם מצוטטת מתוך קושייתם על רש"י, אך רחוק מאד מלפרש דרש"י פליג מצד טעמא קמא שכת' בתענית]. והא דב"ק י"ט ב' דחיה אין דרכה בפת ובשר ובהמה דרכה בכך שלא בפתורא אינו עניין לנידוד, דהתם לוקחת בעצמה, ופי' ובמאירי בתענית נחית בהדיא לנידוד"ו והביא כמה פירושים, עיי"ש.

ונראה דבאופן שאין לו מאכלים אחרים לעופות וכיו"ב, אם נשתייר פת והשהו אותה כו"כ ימים עד שאין בנ"א מן הישוב אוכלים אותה בד"כ, ליכא למאן דאסר, דתו לא חזו לאדם. וא"כ אף הרוצה להחמיר כהמג"א ישהה פיתו בכה"ג ואח"כ יתננה לעופות.

ב. ויל"פ ברמז קרא דאמר הקב"ה למרע"ה והשקית את העדה ואת בעירם דממנו למדו דהקב"ה חס וכו', דהקדים העדה לומר דאחר שישתו העדה וישארו בעירם צמאים י שקום, ולא לפני"כ, כיון דאכתי נצרכים לאדם [ובודאי להקב"ה יש יכולת ליתן בריוח לכולם, אלא שרצה לחנך היאך לנהוג].

ג. הנה מרא דעובדא בגמ' תענית הוא רב הונא, ובחולין י"ד א' תנן השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה. ובגמ' א"ר הונא דרש חייה בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומא, ונסבין חברייא למימר רבי יהודה היא. הי"ר א"ר אבא ר"י דהכנה היא דתנן מחתכין וכו' ואת הנבלה לפני הכלבים הי"א אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן, אלמא כיון דלא איתכן מאתמול אסורה, ה"נ כיון דלא איתכן מאתמול אסורה וכו',

דינא דהתורה חסה בהוצאת שבת ויום טוב

הרב אורי שהר

איתא בר"ה כ"ז א' דהטעם דעבדינן לשופר של ר"ה ציפוי זהב בפיו ולא אמרינן התורה חסה על ממונן של ישראל הוא משום דכבוד יו"ט עדיף ע"כ.

ויש להבין, מדוע כבוד יו"ט דוחה דינא דהתורה חסה, ויש לומר דאיתא בביצה ט"ז א' דהוצאות ימים טובים אם פחות פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו ע"כ.

ולפ"ז ה"ה שהוצאות שבת והוצאות בניו לתלמוד תורה לא אמרינן התורה חסה.

אלא דיש להקשות על זה מירושלמי דומא והמדרש (והובאו במשך חכמה פ' אחרי) דהטעם שאין נכנס כהן גדול לקודש הקודשים בבגדי זהב מפני שיצטרך אח"כ לגונן והתורה חסה על ממונן של ישראל ע"כ ואמנם בבבלי ר"ה כ"ז א' מבואר טעם אחר מדוע אין נכנס, והרי שאין קטיגור נעשה סניגור, מ"מ למה לן למימר דאיכא פלוגתא בבלי וירושלמי גם לענין אם כבוד יו"ט עדיף מדין התורה חסה, ואשר על כן יש להקשות הרי ביו"ט כבוד יו"ט עדיף מדינא דהתורה חסה וא"כ מיבעי ליה לכהן גדול להכנס בבגדי זהב לקודש הקודשים.

ונראה לומר דלא אמרינן כבוד יו"ט עדיף אלא בציפוי זהב בשופר שיהא ראוי לשימוש גם בשנה הבאה, אבל בדבר שלא יהא ראוי לשימוש אף פעם וכגון בגדי כהן גדול שצריכין גניזה בזה לא אמרינן כבוד יו"ט עדיף.

ואין להקשות על זה, שהרי כתבנו לעיל דהטעם דכבוד יו"ט עדיף משום דכל המוסיף מוסיפין לו וא"כ גם בבגדי כה"ג שטעונין גניזה נימא הכי.

דיש לומר דהנה כתבו התוס' בביצה שפך דכל דינא דאם מוסיפין מוסיפין לו ילפינן מקראי דלוו עלי ואני פורע וכו' ע"כ והיינו שהאדם יקח אפי' הלוואה והקב"ה ישלם לו, וכן מבואר ברש"י שם שכתב וז"ל לפי מה שרגיל ממציאם לו לשעה או לאחר שעה ע"כ.

ואשר על כן כיון שצריך ליקח הלוואה, נראה שליקח הלוואה לצורך קניית בגדי כהן גדול [אבני חושן ואבני שוהם, והכל, שהוא סכום רב וצא ולמד מעובדא דדמא בן נתינה שהיה שם רק אבן אחת] קשה מאוד להשיג הלוואה בסדר גדול שכזה ולכן בזה לא אמרינן כבוד יו"ט עדיף. ועוד יש להוסיף שהרי כתב רש"י שהפרעון של הקב"ה אפשר יבוא לאחר שעה ע"כ והיינו שאין כל הבטחה שייגיע מיד ואיזה מלווה מוכן ליתן סכום קטן או גדול ללא התייבות על זמן פרעון.

מקומות שהתורה חסה על ממונם של ישראל

הרב משה הסגל

מצינו בכמה מקומות בתורה, מצוות וענינים שנתפרש טעמם בראשונים משום שהתורה חסה על ממונם של ישראל, [מלבד דינים שאמרו חז"ל מטעם זה, כגון ביומא לט].

א. "והשקית את העדה ואת בעירם". (מנחות ע"ו; רבינו בחיי במדבר פרק כ'; פסוק ח')

ב. "שמן זית זך כתית למאור", ולא למנחות. (מנחות פ"ו:)

ג. אסור שיהיה נותר, ואם נותר צריך לשרפו, לכן קרבן פסח שכל אחד צריך להביא ולאכול אותו בעצמו, מה יעשה מי שאין בבניו ביתו מספיק אוכלים שיגמרו לאכול את כל הקרבן, ואם ישאר צריך לשרוף הנותר, לכן התירה התורה למנות עוד אחרים על הקרבן, מסיבה זו. (רבינו בחיי שמות י"ב ד')

ד. כתוב בנבילה, "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי" (דברים פרק י"ד פסוק כ"א). כדי שלא יהיה הפסד כל כך אם בהמתו תטרף או תתנבל. (רבינו בחיי, שם)

ה. חלב בהמה טהורה, גם אם היא נבילה או טריפה, "יעשה לכל מלאכה" (ויקרא פרק ז' פסוק כ"ד). (רבינו בחיי, שם)

ו. במצורע כתוב, "וצוה הכהן ופינו את הבית" (ויקרא פרק י"ד פסוק ל"ו). וחסה התורה על כלי חרס שלא יטמאו, כי אין להם טהרה במקוה אלא שבירה, לכן בעבורם נצטוו על פינוי הבית קודם שהכהן יטמאו. (תו"כ, רבינו בחיי שם. וכן רש"י פרשת חקת פרק כ' פסוק ח')

ז. "התורה חסה על ממונן של ישראל דכתיב עשה לך שתי חצוצרות כסף ולא של זהב", (רבינו גרשום, חולין מ"ט:).

בגדך הדין דהתורה חסה על ממונם של ישראל

הרב י. א. ד. בריינבר

ביומא פ"ה מ"ד בכל יום היה חותה [הגחלים לקטורת מן המזבח] בשל כסף ומערה בשל זהב. ופי' הרע"ב [מהגמ', דמ"ד] דע"י החתיה נשחק הכלי ונחסר, והתורה חסה על ממונם של ישראל. הנה משמע דבלאו הך סברא הי' ראוי להיות שתעשה החתיה עצמה נמי ע"י כלי זהב, ואפי"ה אין עושין כן (בכל יום) מפני שחסה התורה על ממונם של ישראל, וצ"ב איזה איבוד ממונן של ישראל יש כאן, דאי ראוי כן נמצא ממונם של ישראל משמש לכלי המקדש, ואין לך מעלה גדולה מזו, ומאי התורה חסה וכו'.

עוד קושיא בהענין, הא דמבואר דפעמים איברא לא אמרינן דהתורה חסה, מעין הא דמנחות פח: דפי נרות של מנורה נמי זהב טהור היה, ול"א בזה דהתורה חסה כו' ויעשה זהב סתם, והקשו בזה דהיאך פעמים אמרי' דהתורה חסה כו' ופעמים לא חסה התורה, ובפש' הבי' דכלפי המקומות שלא חסה תורה מבואר הוא טובא וכמ"ש, שאין כאן מקו' לחוס אחר שהממונן משמש לעבודת ממה"מ הקב"ה, אבל א"כ צ"ב איפכא דאדרבה מ"ט דהיכא דאמרי' התורה חסה כו', וצ"ב בכ"ז.

המבואר, דכיון דאמרו התורה חסה על ממונם של ישראל, דבאמת כלפי ממונן של אוה"ע אין כאן מקום לחוס, שהרי מדובר באופנים שהממונן משמש לקדושה, ומ"ש חסרון בכך, אכן בממונם של ישראל הכתוב מדבר, דממונם של ישראל הוא אמצעי לגילוי כבוד ה' בעולם ע"י קיום כל המצוות, דלהרבה מצוות נצרך ממונן [ואפשר ה"ט דממונם של צדיקים חביב עליהם מגופם], ולכך שמה תורה כלפי כל דין ודין של הוצאת ממונן מישראל אם באופן הזה יהיה ניצול מקסימלי בהכבוד שמים היכול להעשות ע"י ממונם של ישראל, או לא, ולזה תלוי הדבר, שבמצוה שראתה תורה אשר ראוי לה להעשות באופן סו"ס דוקא, כיון דמנורה דגמרה חכמתו ית' שתהא כולה וגם לרבות פי נרות מזהב טהור, בזה אדרבה נשתמש בממונם של ישראל, ואין כאן מקום לחסיון, ואולם במקומות ששקלה תורה דאיכא נוי בהמעשה אף בכסף, ולפי ענין המצוה ידוע שיש בה גרעון בהחפצים המשמשים לה אשר בהיות הכלי כלי זהב יהא כאן חסרון בממונם של ישראל המשמש לקיומי מצוות וכמ"ש, לכן אמרה תורה באלו שיהא הכלי של כסף ולא של זהב, והיינו במחתת חתנית הגחלים המוזכרת לעיל, וכן כל כיו"ב, ואין כלל קבוע בהדברים, כ"א אחת ידענו, שממונם של ישראל הוא כלי לכבוד שמים, וככזה שקלין וטרינן שלא לאבדו בכדי ולהוציאו באופן שיותר ראוי להיות בו שימוש לגילוי כבודו ית'.

המשך - בענין נתינת מאכל אדם לבהמה

ומבואר שם דלר' אבא הא דנסבין חברייה דר"ה למימר אמירא דרב אסורה באכילה ליומא כו' יהודה דהכנה, הוא משום דהבהמה בחייה עומדת נמי לגדל ולדות וכשקידש היום בער"ש הובררה דהשבת לגדל עומדת ואסורה משום הכנה, ואע"ג דתישחט לבסוף מוכן לאדם ל"ה מוכן לכלבים.

ובהמשך שו"ט דגמ' דחו לפירושא דר' אבא מטעם דלא א"ש שיטת ר"י מצד ענין ברירה, ומסיק ט"ו א' דר"י דמבשל בשבת היא ע"ש. מיהו אליבא דר' אבא יש להתבונן, דהא ר' הונא לכאורה לא פליג אחברייה, והם פי' בדעת ר"י דס"ל מוכן לאדם ל"ה מוכן לכלבים ומתני' כוותיה אתיא, ולא קאמר ר"ה דמוכן לאדם אסור ליתן לכלבים מבעו"י ולכן ל"ה מוכן להם, אלא דאין דעת בנ"א שדבר הראוי לאכילת אדם יהא למאכל כלבים, ולכאו' סותר להנהגתו בתענית.

ובגליון החת"ס להשו"ע הביא דברי הא"ר דמשמע דלא פסקין כו' הונא, וכת' שכ"מ קצת בס"פ מקום שנהגו ובפ"ק דביצה גבי מוכן לאדם ל"ה מוכן לכלבים דמשמע דליכא איסור, וכן עמא דבר. ולהא"ר יתכן דהני חברייה נמי לא פסקו כמותו וכדדייק לישנא דגמ' תענית, [ומ"מ דוחק הוא כיון שהביאם ולא חלק עליהם בזה, מיהו לפי האמת הדין שוה דבין אם אסור ליתן להם ובין אם מותר אין דרך האנשים ליתן והוי מוקצה לכלבים לר"י ומיושב. ולר"ש צ"ל (או דס"ל מאכל אדם מותר להאכיל לבהמה ואליבא דידיה ר"ה מודה, או) דאע"פ שאינו מוכן לכלבים אלא לאדם מ"מ שרי]. וכאמור למסקנא דר' הונא לאו ר"י דהכנה קאמר נמי אזדא קושיון.

מקור הדין

בגמ' מנחות עו: - אמר רבי אלעזר התורה חסה על ממונו של ישראל, היכא רמיזא, דכתיב "והשקית את העדה ואת בעירם". וכן אי' בתנחומא פר' חוקת (ו) והשקית את העדה ואת בעירם, מכאן שהקב"ה חס על ממונם של ישראל. וכו"ה בבמדבר (פי"ט, ט). והוא ברש"י בפר' חוקת על פס' זה.

ובתו"כ מצורע (נגעים פ"ה יב) וכן במשנה בנגעים (פי"ב מ"ה) אי' לימוד אחר, מהפס' בפר' מצורע (יד, לו) וצוה הכהן ופינו את הבית [ולא יטמא כל אשר בבית], אמר ר"מ וכי מה מטמא לו... על מה חסה תורה על כלי חרסו ועל פכו, וכי מה מטמא בנגעים... הוי אומר הרשעים. אם כך חסה תורה על ממונו הבזוי, ק"ו על ממונו החביב וכו'. [ועי' יום תרועה כז].

וכי האוה"ח ס"פ תזריע (יג), שלמדנו מכאן "כי לא יחפוץ ה' בהפסד וכליון ממונו אדם". והגר"א (בנגעים) כי דלר"מ אין חיוב לפנות אלא היא עצה טובה שנתנה לו התורה משום דחסה על ממונו.

ועי' בפ"י הראב"ד על התו"כ שם שהק' שהרי ממונו ביתו החביב ולא חסה עליו התורה מלנצחו בגלל הנגע, ותי' "התם לאחר ג' שבועות הוא, וכיון שהיה לו לחזור בתשובה ולא חזר ינתן את ביתו".

הטו"א (ר"ה כז). ביאר דמה שבמנחות לא ילפי מופינו את הבית, משום דעת ר"י בנגעים שהפינו הוא אף על דבר שאין מקבל טומאה, וא"כ לשיטתו אינו משום התורה חסה אלא גזירה"כ.

הלימוד מ"והשקית ואת בעירם"

בביאור האמרים על התנחומא כי דהלימוד ממה שהזכיר את בעירם, שהרי פשיטא שכשיוציא מים יהיו בשפע רב, שאין כילות לפניו ית', אלא להודיעו בא שחס על ממונם.

אך הנוב"י (תנינא יו"ד קס) פי' להיפך דהחידוש דאף שהמים שיוצאים מהסלע אינם בדרך הטבע, ולמט בניסא עדיף, ולכן היה די בנס שיצאו מים לצורך העדה שהוא הצלת נפשות, מ"מ הרבה הקב"ה בנס שיצאו גם לצורך בעירם, וחזינו שהקב"ה חס על ממונו ישראל לעשות נס כדי להצילו. [וכע"ז כי המהר"ז במ"ר].

ובזה מיושב מה שהקשו מה הילפו והרי נאמר כתשובה לתלונת בני' למות אנחנו ובעינינו, ולדברי הנוב"י א"ש דמ"מ אינו סיבה להרבות בנס אם לא שחס הקב"ה. [ועי' באר בשדה דז"ג הרבנות בלימוד כאן דהקב"ה עושה נס לחוס על ממונם]. ועי' בחת"ס כאן (תו"מ) מש"כ לבאר לפי קו' זו.

וכע"ז הק' התרוה"ד (נימוקי מהר"א) מה הראיה מפס' זה והלא בא להשקית את תרעומת בני' ויתכן שאם לא היה נותן מים לבעירם עדיין היו מתרעמים. ויישב היד דוד (מנחת עני ח"ב) דפס' זה ואת בעירם הוא מיותן כיון שכתוב אח"כ ותשת העדה ובעירם, אע"כ שבא ללמדנו.

עי' מצפה איתן בר"ה (כז). דמה שהוצרכו ללמוד מוהשקית הוא לאשמועינן דאף במקום איסור התורה חסה על הממון, שהרי אסור ליהנות ממעשה נסים. (ובהערות הגריש"א כי להיפך, עי' לק'). אכן מזה לבד לא מספיק למ"ד דצער בע"ח דאורייתא.

ובאמת יש שהקשו מה הראיה מפס' זה לכל ממון, דשמא משום צער בע"ח נאמר להשקות את הבהמות. והמהר"ם חביב (יום תרועה כז). כי דלכן צריך את ב' הלימודים דנחלקו אם צע"ח מדאורייתא. ועי' משכיל לדוד

האר"ר (קסז), הביא להק' מה הראיה מפס' זה דלמא בא להורות שישתו קודם לבהמות אע"ג דהדין שאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו. ויישב עפ"י מ"ש בס' חסידים (תקלא) שבשתייה מותר קודם הבהמה כדאשכחן ברבקה, ולפ"ז לא הוצרך כאן להוראה זו דכבר למדנו מרבקה שקודם ישתו העדה ואח"כ בעירם. ועי' מנחת עני.

הלימוד מ"ופנו את הבית"

רש"י ביומא לט. הביא את הילפו שבתו"כ מ"מ"ש וצוה הכהן ופינו את הבית וכו' עי"ש, וכ"כ בר"ה כז. וחולין מט. והקשו האחרונים אמאי לא הביא הגמ' במנחות.

וביאר הנוב"י (שם) דאמנם עיקר הלימוד הוא מוהשקית בפר' חוקת (כנ"ל), אכן היא ראייה שחס הקב"ה על ממונם של כלל ישראל, (ומזה למדו במנחות שם לגבי לחה"פ), אבל אין מזה ראייה שהקב"ה חס על ממונו היחיד ולכן הביא רש"י הלימוד מתו"כ שמדבר ביחיד.

ועי' ערול"נ (ר"ה כז) דג"כ נקט דעיקר הלימוד הוא מוהשקית, שהרי בפנינו הבית נכללו גם כלים שאין בהם הפסד. אלא דאחר שלמדנו שהתורה חסה מוהשקית, דרשינן דגם טעם הפינוי עיקרו הוא מהאי טעמא דהתורה חסה, ורק כדי שלא לחלץ צוה הכתוב לפנות הכל.

והחת"ס בתשו' (ח"ז סי' יח) כי דרש"י נקט את הלימוד הראשון בתורה שהוא בויקרא, וביאר דתליא בפלוג' ר"י

ור"ש דלר"ש דדריש טעמא דקרא יליף מופנו את הבית, אבל לדידן דלא דרשינן טעמא דקרא, א"א ללמוד משם לקולא, ולכן ילפי מוהשקית. ודקדק דרש"י בפר' מצורע הביא דרשת התו"כ ולא סיים מכאן שהתורה חסה, והוא מה"ט דלא דרשינן טעמא דקרא. (ועי"ש בס"י כג).

ובנימוקי הגרי"ב (במנחות) כי דהלימוד מופינו את הבית הוא רק לר"מ, ולכן במנחות ילפי מוהשקית דמהני גם לר"ש. אבל בשאר מקומות פי' רש"י כהתו"כ כיון דסתם משנה ר"מ והלכה כמותו. (ועי"ע לק' בד' המצפ"א).

ועי' בהערות עמ"ס ר"ה (כז). דהרבנות היא שהתורה חסה אף במקום שעומד כנגד דין [כגון הידור מצוה], ולכן א"א ללמוד מוהשקית, שהרי שום דין לא עמד כנגדו, [דלא כמצפ"א]. אבל מופינו את הבית יש הוכחה דמכריע גם נגד דין. שהרי יש מצ"ע שהכהן יקבע דינו מיד, ומ"מ ממתנינים משום דהתורה חסה.

גדר הדין

כי הריטב"א ביומא (לט) דמה שאמרו שם שהקלפי של עץ משום דהתורה חסה על ממונם של ישראל, הוא "כיון דלאו מידי דעבודה היא כולי האי, ואינו אלא פעם אחת, ואין הקלפי עצמו דאורייתא". ומבואר ג' גדרים בזה, דעבודה ובהצפא דמצוה, ובדבר שהוא תדיר, ושדינו מחוייב מדאורייתא, לא אמרינן דהתורה חסה.

עוד כי שם הריטב"א דמה שהגורלות עצמן עשאן בן גמלא מזהב והזכיריהו לשבח (מתני' ביומא לז), משום שהשם כתוב באחד מהם והעלאתם מהתורה. אבל בליקוטי הלכות כי דבן גמלא עשאן מממונו ולא משל ציבור. ולפי"ז התורה חסה נא' רק כלפי הציבור. וכ"כ המנחת עני (ח"ב) דהא דהתורה חסה היינו שלא להטיל על הציבור הוצאה יתירה, אבל אם ירצה היחיד להתנדב בהוצאה מרובה ש"ד. אך עי' בנוב"י (לעיל) דהלימוד מופנו את הבית דהתורה חסה גם על ממונו היחיד.

הבאר שבע (תמיד לג. ד"ה נטל) כי דלא שייך התורה חסה אלא דוקא במקום שהממון הולך לאיבוד ע"י אותו תשמיש [כחתיית גחלים], ע"י"ש. וכן משמע בריטב"א (יומא מד:), דבמקום שאין חסרון אמרינן אין עניות במק"ע, ע"י"ש (ועי' לק').

בהפסד מועט

כי המאירי (יומא מד:) שבהפסד מועט של יום אחד בשנה לא חששו, ולא נאמר בזה התורה חסה. וכ"כ בברכת הזבח (אסיפת זקנים) בתמיד (חי' כט). שבהוצאת ממונו על פעם אחת נחלקו אם אמרינן התורה חסה, אבל בתשמיש קבוע שמתחסר בקביעות [כגון חתיית גחלים], לכונ"ע נאמר דהתורה חסה על מש"י. (ועי"ש שה"ק על הבאר שבע) ועי' מנחת עני ח"ב (עמ' סז). וכע"ז יש לדקדק מ"ש בירושלמי תרומות (פ"ח ה"ד) דהתורה חסה הוא דוקא בהפסד מרובה, אבל להפסד מועט לא חששו.

אך השד"ח (ח"ב 71) הביא מהקהלת יעקב שאפי' בהפסד מועט אמרינן התורה חסה, שהרי מקור הדין (בתו"כ) הוא מפכין וכלי חרס (ממונו הבזוי) שעליהם נאמר ופנו את הבית.

התורה חסה ואין עניות במקום עשירות

כי הריטב"א ביומא מד: שהמחתה של גחלים מכסף, ולא אמרינן אין עניות במקום עשירות מפני שחתיית הגחלים שוחקת את הכלי ומחסרתו. ומבואר דלגבי כלי המקדש התורה חסה נאמר רק כשהממון מתחסר ונאבד (עי' לעיל), אבל כשאינו נפסד הכלל הוא שאין עניות במקום עשירות.

בשו"ת תשובה מאהבה (ח"א ד) תמה דמצינו בד' מקומות בעניני כלה"מ שהתורה חסה על מש"י, ולעומתם מצינו ד' מקומות בהם אין עניות במקום עשירות, והרי הם ממש שני הפכים, כמו שבאמת מצינו פלוג' בזה בב' מקומות (מנחות פט. ר"ה כז). עי"ש [ועי' שבת קב: כתובות קו: מנחות פט: תמיד כט. לא:].

והביא (שם ז) מה שהשיב לו רבו הנוב"י, ב' כללים בזה, הא' דמה שהוא מוכרח בכלי שרת אמרינן אין עניות במקום עשירות. והב' דכלי של כסף לא נקרא עניות, ולכן במקום שאין גזירה"כ לעשות מזהב, עושין מכסף משום דהתורה חסה.

ודעת המהר"ם חביב (יום תרועה כז) דאין בזה כלל אלא יש דברים דאין עניות במק"ע. ויש דברים שצריך לדקדק בהוצאה דהתורה חסה. ותלוי בשיקול דעת חכמים לתת הפרש בין דבר לדבר.

אך החיד"א (עין זוכר ה, כא) הק' עליו דהא במנחות פט נחלקו בזה אמוראים אם אמרינן התורה חסה או אמרי' דאין עניות במקום עשירות. [וציין לקרי"ס ספ"א מכהמ"ק דאפשר דאין עניות במק"ע הוא מדאורייתא]. ועי' במנחת מה שיישב. ועי' טו"א (ר"ה כז) דכלי המקדש לא אמרינן התורה חסה אלא אין עניות במקום עשירות, ועי' שד"ח ח"א (44).

הרב יעקב הירשמן

א. הצעת דברי הגמ' בחולין מ"ט ב: מניומין כנדוקא [פרש"י מוכר כדים] איגלי ליה בסתקא דדובשא [פרש"י כד של דבש] אתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניוחש לה חדא דתנן שלשה משקים אסורים משום גילוי אמר והמים והחלב ושאר כל המשקים מותרים, ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל. א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא ר' שמעון וסכנת נפשות [פרש"י ר' שמעון אוסר לה משום גלוי כדלקמן וגלוי סכנת נפשות היא ויש לנו לילך אחר המחמיר] ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל.

ומפר' הגמ': רבי שמעון מאי היא דתניא חמשה אין בהם משום גילוי [פרש"י שאין נחש שותה מהם] ציר וחומץ שמן ודבש ומוריס, ר"ש אומר אף הן יש בהן משום גילוי, וא"ר שמעון אני ראיתי נחש ששתה ציר בצידן [פרש"י שם מקום]. אמרו לו שטיא הוה [פרש"י אותו נחש שאין שאר נחשים עושין כן] ואין מביאין ראיה מן השוטים.

אמר ליה [פרש"י רבא לרב נחמן בר יצחק] אודי לי מיהת בציר [פרש"י על כרחק בציר דלא קיימא לן ביה כרבי שמעון] דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבנן כי הוה להו גילויא שדו ליה בציר [פרש"י כי הוי מיגלי להו גילויא מים או יין הוה שדו ליה בציר לפי שהציר שורף הארס ושוב אינו מזיק ושותין אותו גלוי, וכי היכי דבציר לית הלכתא כוותיה בדבש נמי לית הלכתא כוותיה]. אמר ליה אודי לי מיהא בדבש דרבי שמעון בן אלעזר קאי כוותיה דתניא וכן היה ר"ש בן אלעזר אוסר בדבש [פרש"י דבדבש הלכתא כוותיה דהא קאי רבי שמעון בן אלעזר כוותיה דר' שמעון סתמא הוא רבי שמעון בן יוחנן].

ב. וכתב הב"י (יו"ד קט"ז) שמוכח מהגמ': ומשמע נמי מהכא דציר אין בו משום גילוי דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי בה עובדא ועוד דהא אמר ליה אודי לי מיהת בציר ומשמע אידך אודי ליה מדלא אהדר ליה מידי בציר אלא בדבש. וכן דעת הרשב"א וכו'.

ג. ומשמע הב"י: אבל הרי"ף והרא"ש כתבו בפרק אין מעמידין דמסתברא מהאי עובדא דפרק אלו טריפות דדבש וציר יש בהם משום גילוי וכן פסק הרמב"ם סוכו, ומק' הב"י: ויש לתמוה עליהם דמהטעמים שכתבתי והובאו לעיל נראה לפסוק דאין בו משום גילוי. ומת' הב"י: ונראה לי דכיון דהעיד רבי שמעון שהוא ראה נחש ששתה ציר אע"פ שאמר ליה שטיא הוה כיון דסכנת נפשות הוא חיישינן ליה. ומק' הב"ח (שם): ותימה דמדעתו של רבי שמעון אין ראיה אלא דשתה ממנו נחש ומה בכך הלא כיון דהציר שורף את הארס כדמוכח מעובדא דרב פפא ורב הונא א"כ אין כאן סכנה ומותר.

ד. ונראה לבאר יסוד פלוגתא דהב"י והב"ח, דהב"י ס"ל שאף שציר שורף ארס מ"מ אם נחש מסוגל לשתות מציר בע"כ שיש בזה משום גילוי, וכנראה דזה גופא שהנחש מסוגל לשתות הציר זה הוכחה שהציר אינו מסוגל לבטל הארס. והב"ח סובר דאף שנחש שותה מציר מ"מ עדיין אומרים אנו שאפי' יש בו ארס הציר שורפו, ומה שהנחש שותה מזה אי"ז סתירה לביטול הארס ע"י הציר.

ה. והנה הב"ח לשיטתו שמעובדא דר"פ ורב הונא מוכח שהציר שורף את הארס אפי' בשתה להדיא הנחש, מסביר כוונת ר"ש שכן מוכיח מזה שנחש שותה ציר: ותשובת רבי שמעון לחכמים שאמר אני ראיתי נחש וכו' אינה אלא לדבריהם דהתירו בציר לפי שאין הנחש שותה ציר, ואמר להם הא ליתא אני ראיתי וכו'. ואמרו לו הווא שטיא הוה. אבל מעובדא דרב פפא ורב הונא דסבירא להו דהציר שורף את הארס, שמעינן דאפילו שתה ממנו ודאי והטיל בו ארס הציר שורפו.

יש לעיין דאם מרבנן ור"ש מוכח שעל הצד שנחשים שותים ציר יש בו משום גילוי, איך יתכן שר"פ ור"ה חולקים על זה, וצ"ע.

והראונו דהפרי חדש (שם ד"ה אמנם) כבר מקשה זאת: דמתני' גופא דייקא דלא כוותיהו דר"פ ורב הונא, דהא לר"ש ציר אסור משום גילוי ולא ס"ל דהציר שורף את הארס, וע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"ש אלא משום דס"ל שהנחש אינו שותה מן הציר וכמו שהשיבו ההוא שטיא הוה, הא לאו הכי הוה מיתסר הציר, נמצא דלכו"ע אין הציר שורף את הארס, עכ"ל.

ובמסקנת דבריו מיישב הפר"ח קושיא זו בזה"ל: ובודאי דמתני' ל"ק להו משום דחדא ועוד קאמרי רבנן, חדא דשטיא הוה ועוד שהציר שורף את הארס, והכי משני תלמודא בכמה דוכתא. עכ"ל.

ז. בכוונת רבא "אודי לי מיהת בציר" לא נחלקו הב"י והב"ח (שם), דלכו"ע הפי' דכשם שבציר אין גילוי ודלא כר"ש, כך נמי בדבש קי"ל דלא כר"ש, וכן פירש"י והרמב"ן בהדיא.

ז. ובכוונת רנ"ב "אודי לי מיהא בדבש" נחלקו הב"י והב"ח, דלהב"י הסכים עמו רבא לזה, ולהב"ח זה הוכחה על ציר שגם בזה קי"ל כר"ש, ומבואר מהב"ח שרבא לא הסכים עמו, דמר"פ ור"ה מוכח שבציר אין גילוי.

ומפורש ברמב"ן בזה דלא כהב"ח, אלא כהב"י. דהרמב"ן מבאר שאמר לו רנ"ב, דרשב"א סובר שציר אין בו משום גילוי [וכמו רבא], ורק בדבש מחמיר, ולכן רצה שגם רבא יסבור כן, ובאמת כך סובר רבא כמש"כ הב"י דדבש באמת אסור.

מה שהקשה הרב צבי יהודה קראוס שליט"א על מה שכתב התוס' יו"ט שלא גזרו על דמאי אלא בדברים שיש בהם חיוב מיתה, דא"כ למה מע"ש של דמאי אסור לאוכלו חוץ לירושלים והרי אין בזה אלא איסור לאו גרידא. הנה כיסוד דברי התוס' יו"ט כ"כ הרמב"ם בפ"י מהל' מעשר ה"ב, וקשה לדברי הרמב"ם עצמו בפ"י מהל' מאכלות אסורות ה"כ דס"ל שאין חייבים מיתה על טבל אלא אם לא ניטל ממנו תרומה ותרומת מעשר אבל על טבל הטבל למעשרות לייבא חיוב מיתה, וא"כ אמאי צריך להפריש כלל מעשר שני בדמאי.

אכן התירוף ע"ז נמצא ברמב"ם עצמו בהל' מעשר שם וז"ל, והתקינו שלא יהיה אדם מפריש מן הדמאי אלא תרומת מעשר מפני שהוא עון מיתה, ומעשר שני שאין בזה הפסד שהרי בעליו אוכלין אותו, עכ"ל. והיינו דאף דליכא אלא לאו מ"מ תיקנו להפריש מע"ש כיון שאין בזה הפסד לבעלים שיכולים הם עצמם לאוכלו בירושלים, וא"כ מיושב גם הקושיא למה אסור לאכול את המע"ש חוץ לירושלים, דהוא מאותו טעם שתיקנו להפרישו כיון שאין בזה הפסד לבעלים, ופשוט.

הרב משה הלר

משה"ק הרב צבי יהודה קראוס על התויו"ט. החילוק בין מע"ר שא"צ ליתן ללוי, למע"ש שתיקנו שאף בדמאי צריך להעלותו לירושלים אע"פ דרב ע"ה מעשרין, הוא כמבואר ברמב"ם פ"ט מעשרות ה"ב ז"ל: ומעשר שני שאין בזה הפסד שהרי בעליו אוכלין אותו, אבל מעשר ראשון ומעשר עני אין מפריש מן הדמאי מפני שהוא ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה, וכו'. אלא שהוקשה לתויו"ט דמאחר ותיקנו שבמע"ש של דמאי צריך לנהוג כבודאי ולהעלותו, מ"ש דל"ג באונן. וע"ז תירץ דהיות והווי רק לאו הקילו באונן דלא שכח ולא הקילו בעיקר המצוה שצריך לעלותו. [ודבריו במשנה ב' משלימים למש"כ במ"א וכמו שכתב שם].

בברכת התורה, י. ש.

בצ"ע שנשאר הרב צבי יהודה קראוס, יש ליישב, דמעשר שני קודש, והחמירו בו יותר ממעשר ראשון דחולין הוא.

הרב משה הסגל

הנה, כתב התויו"ט בריש מס' דמאי שאף לר"מ דס"ל שמעשר ראשון אסור לזרים, מ"מ בדמאי יכול הישראל לאוכלו, וכתב הטעם מפני שלא החמירו בדמאי אלא באיסור שעונשו מיתה כגון טבל אבל אכילת מעשר שהוא לאו בלבד לא גזרו חז"ל ע"כ.

ובגליון עומקא דפרשה הקודם הקשה הרב צ. י. קראוס שליט"א ממה שאסור לאכול מעשר שני של דמאי מחוץ לירושלים ואע"פ שאינו אלא לאו, והניח בצ"ע. ע"כ.

והנה, הראשונים כבר כתבו שאין מדמין גזירות חז"ל זה לזה כמבואר בתוס' בחולין ק"ד א' ד"ה ומנא וכו' אם לא אלא במקומות שהש"ס מדמה ע"כ וכן כתבו התוס' בנדה ל"ג ב' ד"ה ורמינהו וכו' וז"ל ומיהו אין להשוות גזירת חכמים דפעמים נראה להם להחמיר אפי' בספק ספיקא עכ"ל וע"ש. ובמג"א סי' ש"ז ס"ק ז' וס"ק ח' נמי כתב שאין מדמין שבותין זה לזה [ולכ' כוונתו אפי' שבותי שבת שהם ענין אחד].

ואשר על כן היה מקום לומר דה"נ כן ואין מדמין ואין להקשות, והתויו"ט שכתב טעם, דבדאי מותר ליתן טעם אך א"א להקשות על זה מגזירת חז"ל אחרת.

ומ"מ כיון דאתא מילתא דא לבי מדרשא נראה לומר טעם (גם ר"ת בתוס' שם כתב טעם לאחר שכתבו תוס' שאין להשוות בגזירות) מענינא דיומא דעומקא דפרשה שהנה מבואר בירושלמי בתרומות פ"ח ה"ט דבאיסור דרבנן שיש בו פלוגתא ולא הוכרע ההלכה יש לסמוך על דברי היחיד במקום הפסד והטעם מפני שהתורה חסה על ממונן של ישראל, וכתב הרשב"ץ בזהוה הרקיע שורש א' שכן מוכח בבבלי מ"ט ב', וכתב שכן הוא בענין ספק איסור דרבנן, (היינו במקום דלא שייך סד"ר לקולא) וידוע הדבר בפוסקים דבמקום הפסד יש וסמכינן על דעות מסוימות, ולפעמים אפי' בהפסד מועט.

ואשר על כן לענין מע"ר של דמאי י"ל שלא תקנו ליתן ללוי מפני שרבנן חסו על ממונן של ישראל שלא יוצרך ליתנו ללוי, אבל גבי מעשר שני י"ל דבלא"ה הרי הבעלים עצמו אוכלו ואין לו הפסד לכן תקנו שיוצרך לאוכלו בירושלים וכמו שנתבאר.

הרב אורי שחר

על קושיית הרצ"י קראוס בגליון הנ"ל, יש לחלק, שיתן ללוי לא גזרו בדמאי, משום הפסד הבעלים. משא"כ לאוכלו בירושלים דוקא, שאינו נפסד, תקנו גם בדמאי אע"פ שהוא רק לאו ורוב ע"ה מעשרין, על דרך שבאיכא לברורי לא סמכינן על רוב, וכמו דישל"מ.

הרב יצחק ליסיצין

י"ל שכוונת התויו"ט שרק לענין דין נתינה שהוא הפקעת ממון לא תיקנו חז"ל אלא כשיש חיוב מיתה.

במה שהקשה הרב זאב פרידמן (בגליון קמ"ח) מהא שפסק המ"ב בשם השטמ"ק באם יש לברכה על מה לחול, כגון שבירך במ"מ על הפרפרת דאינו פוטר את הפת, אף שכיון מפורש לפת דלא יצא, דלפי"ז, באדם הרוצה לאכול ב' סוגי פת הבאה בכיסנין כגון עוגה עם מילוי וכעכים יבשים, לא יוכל לסמוך על תי' האחרונים בסי קסת, דהא לצד דעוגה עם מילוי זה פה"ב וכעכים יבשים הוו פת לא יצא יד"ח בברכת במ"מ שבירך על העוגה, דהיה לברכה על מה לחול וכדברי השטמ"ק הנ"ל.

הרב משה הסגל תירץ דכיון שהספק נשאר על כל אחד, א"כ אם יברך תחילה המוציא, אכילתו את האחד שמא הפסק אם הברכה באמת לא עליו. ולברך אח"כ המוציא על השני אי אפשר דספק הוא עדיין, ויכול לאכול כיון שכשיש לו ספק אם ברך כבר, יכול לאכול (סי' קס"ז ט'). ומסתבר דלא הצריכוהו, לאכול בבת אחת משני המינים. ועוד י"ל, דמה שיש לברכה על מה לחול, זהו בדבר מבורר לו, כשאינו יודע על מה חלה הברכה של במ"מ, ממילא פוטרת שתיהן, נ"ל מסברא, בלי עיון המספיק.

הרב יצחק ליסיצין כתב דנל"פ בד' השטמ"ק דהגדר הוא, דעל פת לכתחלה מברכים המוציא, ורק בדיעבד נפטר בבמ"מ. ורק כשבירך על הפת עצמה במ"מ, שאם נאמר לו שלפני שיאכל יברך את הברכה לכתחלה המוציא, תהא ברכת מזונות שבירך לבטלה, זה נחשב דיעבד, ואמרינן שיאכל על סמך במ"מ שבירך. משא"כ כשבירך במ"מ על פרפרת וכיון לפטור הפת, כיון שכשנאמר לו לברך המוציא, לא תהא הבמ"מ לבטלה כי יש לה על מה לחול, לכך אי"ז מצב של דיעבד אלא של לכתחלה, שיכול עדיין לברך את הברכה לכתחלה המוציא. מעתה, בפה"ב"כ שמספק הרי לא נימא ליה לברך המוציא, בכל אופן נחשב דיעבד ויוצא בבמ"מ שבירך על הסוג האחר.

הרב עזרא יוסף הלוי קלרברג כתב דבפשטות י"ל דבכל זאת יוכל לאכול גם המין השני, דהרי שמא הראשון שאכל היה צריך לברך עליו המוציא, והרי יצא בברכת במ"מ כדברי האחרונים שהביא שם, ויכול לאכול לאחמ"כ גם המין השני שברכתו באמת במ"מ וכמו שבירך. וא"כ מתברר שעדיין הוא בספר, וספק ברכות להקל ושפיר יכול לאכול ב' המינים.

אולם אליבא דאמת נראה דחילוק גדול יש בין שני המקרים. דהנה שני סוגי ברכות במ"מ יש. דמה שמברכין במ"מ על הפרפרת, זה ברכתו המתאימה והיחידה, ואפילו קבע עליו סעודה, משא"כ בפת הבאה בכיסנין, שהרי בעצם על כל פת רגילה, הססבה שמברכין על המוציא הוא מחמת חשיבותה שקובעין עליו סעודה, ופת הבאה בכיסנין הוא סוג פת שאין רגילות של אנשים. לקבוע עליו סעודה, ולכן אם באמת אינו קובע עליו סעודה מברך במ"מ על אף שהוא פת. ואם קבע עליו סעודה, מברך המוציא. ולפי"ז אף שפסק המ"ב שאם בירך על הפרפרת במ"מ דלא יצא על הפת, בכל זאת אם בירך על פת הבאה בכיסנין במ"מ י"ל דיכא אפי' על פת גמור שהרי גם הפת הבאה בכיסנין הוא מין פת וראוי לברך עליו המוציא כשקבע עליו וזה פשוט.

אבל מה שיש להקשות על דברי המ"ב בשם השיטמ"ק הוא מהמבואר בשו"ע (סי' ר"ו סעי' ב') וז"ל היו לפניו פרי האדמה ופי העץ ובירך על האדמה ונתכוין לפטור את פרי העץ יצא עכ"ל. הרי להדיא דאף שהיה לברכה על מה לחול דיכא. וכבר הקשה כן החזו"א (אור"ח ל"ד ז')

אמנם בציור שכתב השואל להקשות ממנו, דהיינו במי שיש לפניו שני מיני פת הבאה בכיסנין, יש להקשות קושיא אחרת, והיא שהרי מספק אנחנו אומרים שיברך במ"מ על כל סוגי הפת הבאה בכיסנין, והרי כל מה שאינו פת הבאה בכיסנין הרי הוא פת רגילה וברכתו המוציא, וא"כ לכאורה כל אחד מהג' שיטות שהשו"ע מביא (בסי' קס"ח ז') בענין מה היא

פת הבאה בכיסנין סובר שרק מין אחד הוא מזונות והשאר הם המוציא. ומי שאכל ב' מינים הרי ממה נפשך ודאי אכל דבר שברכתו המוציא. וכשהקשיתי את זה לפני שנים רבות לא"א שליט"א, אמר לי שבלחם הפנים (המודפס כהערות על הקיצו"ע סי' מ"ח) כבר העיר על זה, ופוסק שמי שאוכל כזית מב' מינים שצריך ליטול ידיו ולברך המוציא וברכת המזון עיי"ש. וראיתי שהרב יחיאל מיכל שטרן שליט"א בספרו ברכת הנהנין (עמ' מ"ז) מביא בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שחולק ע"ז וסובר שגם במקרה זה יברך במ"מ דקי"ל ככל השיטות, וכל הסוגים נכללים אצלנו בגדר פת כיסנין עיי"ש עוד בענין זה.

הרב מנחם הבלין כתב נראה פשוט דאין לחוש לזה כלל, דכל הטעם שכשיש לפניו עוגה ופת, דלא מהני ברכת העוגה לפטור הפת, משום שיש כבר לברכה על מה לחול, (דברכת המזונות חל על העוגה), ואין כאן חשש כבר של ברכה לבטלה (וכמ"ש המשנ"ב הנ"ל), וע"כ עדיף טפי שיברך את הברכה הראויה על הפת, ולא יפטר בברכה שמהני רק בדיעבד, וכ"כ להדיא הגרי"ז (סי' ר"ו סעיף ב' בקונטרס אחרון שם, אלא דהגר"ז שם מייירי לענין ברכת בורא פרי האדמה והעץ, יעו"ש), משא"כ בנד"ד דאף אם יאכל את המין השני אח"כ לבד יברך רק מזונות, ועל כן לא שייך בזה כבר כלל את הסברא הנ"ל (דאף שיתכן אליבא דאמת שהוא פת, מ"מ הברכה עליו מספק הוא רק מזונות), ושפיר יוצא ידי חובה על שני המינים בברכת המזונות שבירך.

[וראה עוד בענין זה לק' עמ' ז']

והרב נפתלי היימן תירץ דהט"ז בא לתרץ קו' הב"ח דלצד דהוי פת ברכתו המוציא וכשמברך במ"מ עובר בלא תשא. ואילו באופן דידן שאוכל עוגה עם מילוי וכעכים יבשים, ובירך במ"מ על העוגה עם מילוי וכיון אתרוייהו, אם העוגה היא פת, כיון שעליה עצמה בירך במ"מ, יצא, ושפיר פטר גם את הכעכים שהם פה"ב"כ. ואם העוגה היא פה"ב"כ, שפיר בירך עליה במ"מ, ועל הכעכים שהם פת אי"צ לברך המוציא, משום ספק ברכות להקל. ואין כאן חשש ל"ת.

הרב יוסף ויסברגר יישב שבאופן עליו מדבר השואל אין ספיקא דאורייתא, שהרי לכל היותר יש כאן אכילה בלא ברכה. וא"כ שפיר אמרי' בזה ספיקא דרבנן לקולא דחשיב פת הבאה בכיסנין ונפטר במה שבירך על המין האחר.

הרב יחיאל הכהן אילביצקי תירץ דמה שכתב המ"ב שאם יש לברכה על מה לחול אין ברכת במ"מ פוטרת פת ואפי' אם נתכוין לפטור וביאר בשעה"צ שהטעם משום שיש לברכה על מה לחול. ביאור דבריו שכאשר חז"ל תיקנו ברכה לכל מין היתה תקנתם שדווקא ישבחו ויברכו את אותה ברכה ולא נתנו לכל אחד שיקבע ברכה כפי רצונו, ואם בירך אדם ברכה שלא כפי תקנת חז"ל היה צריך להיות שהברכה לא תחול אלא שכדי שלא תהיה ברכה לבטלה הסכימו חז"ל שבדיעבד תחול גם ברכה שיכולה לכלול את אותה הברכה שתיקנו חז"ל ולכן אם בדיעבד בירך במ"מ על פת יצא ידי חובה, אבל אם יש לפניו פרפרת ושוב לא תהיה ברכתו לבטלה קמה תקנת חז"ל שצריך לברך דווקא את הברכה שראויה לאותו מין. אבל כשיש לאדם שתי מינים של פת הבאה בכיסנין ועל כל מין הברכה הראויה משום ספק ברכות לקולא במ"מ וכאשר האדם מברך על אחד מאותם מינים בפני עצמם הברכה היא במ"מ וא"כ זה עיקר החיוב לא הפקיעו חז"ל את ברכת במ"מ.

והרב שאול ברזם העיר, דכפי שנכתב אין כאן קושיא כלל, דכל קושית האחרונים לא היתה אלא דעבור אלא תשא, אבל הא דיתכן דאוכל בלא ברכה לא הוי קשיא להו, דספק ברכות להקל, וכמ"ש שם, ובהאי גוונא דמיייתי הכותב התם דהראשונה היא במ"מ והשני" לא, אין כאן ברכה לבטלה כלל, דהא חיילא ברכה אפת הבאה בכיסנין הראשונה ממ"מ, ואין כאן אלא ספק אולי לא בירך אפה"כ השני, ובזה יצא נימא סד"ל.

בענין קוי הרשז"כ מגליון שבועות, כיצד עמ"י אכלו מאכלי חלב ביום מתן תורה, הא בבכורות ו: מבואר דקודם מתן תורה היה אסור לשתות חלב, כשחשב כאבר מן החי (כן ביארו הרבה מהאחרונים פשוט בסוגיא שם, כש"ת חת"ס יו"ד עג ד"ה ולשלימות, ועוד), והא כו"ע מודו דבשבת ניתנה תורה, ושבת כבר נצטוו במרה, ונמצא דבליל שבת החלב היה מוקצה לאכילה, והרי אכילת מוקצה הוי איסורא דאורייתא כבר בעת ההיא וכדילפינן מוהכינו, ומיגו דיתקצאי לביהש"מ איתקצאי לכולי יומא.

ב"ה זכינו שהשבוע נתחדשו בביהמ"ד עוד י"ב תירוצים [נוסף למ"ח התירוצים שהתפרסמו עד כה בגליונות הקודמים]:

מט. הרב **יחיאל שלזינגר** תירץ, ובהקדם דהנה ברמב"ן וברשב"א בחולין (קכט): מבואר דאיסור דאבמה"ח דבן נח הוא לא מדין טריפה, אלא מדכתיב בפרשת נח אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו. ומבואר בזה דאבמה"ח דישאל יסודו הוא כשאר מאכלות אסורות, משא"כ אבמה"ח דבנ"ח יסודו הוא משום שלא ניתן לבנ"ח לאכול אלא דבר העומד לאכילה, ולא בהמה בחייה שאינה עומדת לאכילה.

ונפק"מ בזה האם בחלב איכא איסור אבר מן החי, דלבני נח מסתברא שלא יהיה איסור, כיון שחלב בהמה עומד לשתיה אף בחייה, משא"כ בישאל כיון שאיסורו הוא משום מאכלות אסורות, א"כ י"ל שאף חלב יהיה אסור.

ומעתה מיושב שפיר, כיון שקודם מתן תורה היה לעם ישראל דין בני נח, וא"כ באמת החלב היה מותר, וכל מה שהגמ' בבכורות מחפשת מקור שמותר לשתות חלב, זהו רק בשביל ישראל, לאחר מתן תורה, שאז בעיקרון צריך להיות אסור, כיון שהוי כמאכלות אסורות, ורק משום קראי אפשר לחדש שאף לישראל שרי לשתות חלב.

נ. הרב **חיים לייב שרייבר** תירץ, שהמשנ"ב לשיטתו, דהנה בשו"ע (סי' תקא ס"ו) איתא דכלים שנשברו ביו"ט אין מסיקים בהם מפני שהם נולדו. ובמשנ"ב (שם סק"ג) כתב שאפילו לשרפן במקומן שמונחין שם ג"כ אסור דמעשה הדלקה שעושה בכלי שנדלקת ע"י חשיב כטלטול.

הרי שהמשנ"ב מחשיב את ההשתמשות במוקצה כמו טלטול במוקצה, וא"כ כשם שטלטול מוקצה הוי דרבנן, אז אף השתמשות ואכילת דבר מוקצה הוי דרבנן, ומוכח שהמשנ"ב לא ס"ל ככל האחרונים שזה תרי דינים, והשתמשות במוקצה הוי לכו"ע דאורייתא.

והרב **לוי צבי שטרן** שליט"א הוסיף לציין בזה רש"י בחולין (יד.) שכתב שאכילת מוקצה הוי דרבנן יעו"ש בסוד"ה הכא, וביותר בש"ס עוז והדר שם.

נא. הרב **פנחס שפירא** תירץ שהחלב לא היה מוקצה כיון שהרי היה ראוי לרפואה, שכידוע חלב הוא מרפא. אולם דחה זאת דאיתא במפרשים שבזמן שעם ישראל היו במדבר לא היו כלל חולים, וכמו דאיתא שמה רבינו התפלל על מרים שתתרפא, והקשו אמאי לא התפלל עליה בתוך שאר חולי ישראל, וכדאיתא בשבת (יב:) שהמתפלל על חבירו צריך שיערבנו בתוך שאר חולי ישראל, ותירצו שבימי משה לא היו חולים, שכל החולים היה משה מתפלל והוי מתרפאים, וכדמצינו באלישע שהיה אוסף המצורעים, וא"כ כשמרים לקתה לא היה עוד חולה בשביל שיערבנו משה עם תפילה על מרים.

נב. הרב **מרדכי ליסיצין** שליט"א תירץ, דהנה ישראל שאכלו מאכלי חלב ברדתם מהר סיני, יש לנו לברר מתי נחלב החלב מהבהמה, ויש בזה ג' חילוקים, ואלו הם, החלב שנחלב בער"ש, החלב שנחלב מכניסת השבת ועד שעת מתן תורה, והחלב שנחלב משעת מתן תורה עד מוצאי היום. והשתא ניחוי דין כל אחד ואחד, החלב שנחלב בער"ש הרי הוא באיסור מוקצה, החלב שנחלב לאחר מתן תורה הרי הוא אסור מדין נולד, אפילו שנחלב ע"י עכו"ם, וכדקיי"ל בשו"ע סי' שה ס"כ, אבל כל החלב שנחלב מכניסת השבת ועד שעת מתן תורה, דעדיין היה באיסור אמ"ה, ומוקצה בביהש"מ לא שייך בו דלא היה בעולם, ואיסור נולד לא חל על איסור אמ"ה, (יעויין בצמח צדק שהובא בהגרעק"א בחולין קא.) א"כ כשניתנה

תורה והותר איסור אמ"ה מהחלב, בפשוטות לא אמרינן דאיסור נולד חוזר וניעור, ואת אותו חלב אכלו כל ישראל ברדתם מן ההר.

גג. ועוד תירץ הרב **מרדכי ליסיצין**, דבמשנ"ב (סי' שה ס"ק ע"ב) הביא מהכלבו טעם האיסור בחליבה, משום משקין שזבו, וא"כ הא כל האיסור של משקין שזבו הוא דוקא בדבר שעומד לסחיטה, ומעתה כיון שקודם מתן תורה חלב היה אסור משום אבר מן החי, א"כ הבהמה לא עומדת לסחיטה, ושוב אין בזה איסור משום משקין שזבו, ונמצא שפיר דהחלב שחלבו מעת כניסת השבת ועד מתן תורה מותר באכילה.

נד. הרב **ישראל מאיר שחור** תירץ, דבביצה (ב:) מבואר דאף לרבה דאית ליה מוקצה לאכילה, מ"מ ה"מ במה שהוכן מיו"ט לשבת, או משבת ליו"ט, ולא במה שהוכן מחול ליו"ט ושבת, וא"כ הכא שנחלב מער"ש, ומה שהיה מוקצה מצד איסורו, זה אינו מחשיבו כמוקצה לאכילה מדאורייתא, ואסור רק מגזירת מוקצה דנחמיה ואילך.

נה. הרב **יחיאל ורנר** תירץ ע"פ מש"כ בשו"ת יהודא יעלה למהר"י אסאד זצ"ל (ח"א או"ח סי' קסא) שבמוקצה שרי לאכול שלא כדרך אכילתו, וא"כ אפש"ל שאכלו בכה"ג. ועוד תירץ, דהמהר"י אסאד חידש שם שאין איסור מוקצה בפחות מכזית, א"כ לאחר שניתנה תורה, וניהוי ישראל וניתנו להם השיעורים, א"כ אפש"ל שאכלו פחות מכשיעור.

נו. הרב **יהודה איזנשטיין** תירץ, דכיון דקיי"ל ביבמות (ג:) דעשה דוחה ל"ת, א"כ אפש"ל דהעשה של עונג שבת, דוחה את הל"ת של המוקצה, דהא לא היה להם מה לאכול אלא חלב, ואם לא הוי צום, ואיכא דסברי דעונג שבת דאורייתא הוא, ועין במשנ"ב בסי' רמב, וכמו דמותר ללוות בריבית לצורך סעודת שבת וכמבואר שם, כן הכא אמרינן דעדל"ת.

נז. הרב **אליעזר מילר** תירץ, דאיתא ברמ"א (סי' שי סעי' ב) די"א שאין הכנה שייך בשל אינו יהודי ואפילו גרוגרות וצמוקים שבידו מותרים. וא"כ י"ל שאפילו שכבר נצטוו במרה על מוקצה וכדכתיב והכינו וגו', מ"מ כיון שעתה קיבלו את התורה ונהפכו לעם ישראל וקדושת ישראל, אז נמצא שמה שהיה בערב מתן תורה היה כמוקצה של אינו יהודי, ובכה"ג אין איסור מוקצה. אך אכתי יל"ע ממש"כ המשנ"ב דדבר שאסור משום מחובר או באיסור נולד וכיו"ב אזי אף באינו יהודי הוי מוקצה.

נח. הרב **משה פרנס** שליט"א תירץ דעיינ בלבוש (או"ח סי' רעט ס"א) דכתב וז"ל, והוא מסיק שיש לחלוק במוקצה מחמת איסור דבמוקצה כגון נר שהדליקו באותו שבת בזה מודה ר"ש ואמרינן מיגו דאיתקצאי אבר השוחט לחולה בשבת שהקצה דעתו ממנה ביה"ש **מחמת איסור אבר מן החי** שהיה בו בזה פליג ר"ש וס"ל דלא אמרינן מיגו דאיתקצאי שלא דחאו בידים. ומעתה לא קשיא, דמפורש יוצא מדבריו דאין מיגו דאיתקצאי על אבמה"ח, וגם לר"י דפליג אין ראייה דזה דאורייתא.

נט. הרב **נחום בלון** תירץ, שבפנים יפות (בשלח פט"ז פ"ה ד"ה ולפי"ז) כתב שהנידון אי אכילת מוקצה הוי דאורייתא או לאו, תליא בפלוגתא דב"ש וב"ה, ולב"ש הוי דאורייתא ולב"ה לא הוי דאורייתא, וא"כ כיון שב"ש וב"ה הלכתא כב"ה, א"כ זה לא דאורייתא, וא"כ מוקצה באכילה לא הוי דאורייתא לשיטתו ושפיר אכלו החלב.

ס. הרב **שמואל כהנא** תירץ שאפשר שהיה להם חלב מבהמה שנשחטה. אך כתב לפקפק בזה, דדוחק לומר דלכל ישראל היה מספיק חלב משחוטת. וגם שלא ברור שהשחיטה מתירה, דכיון שחלב אין בו חיות כלל, וגם אין חיות הבהמה תלויה בו. שייחשב כגוף הבהמה וכמבואר בקה"י בבכורות, א"כ החלב נחשב אותו דבר בין לפני שחיטה ובין לאחר שחיטה. ותו, דאם חלב שחוטת מותר, אז מה השטמ"ק בבכורות מקשה דנילף מאברהם אבינו שנתן לאורחיו חמאה וחלב, נימא שהיה חלב שחוטת. וכן היאך ילפינן בבכורות שם מדכתיב ארץ זבת חלב ודבש, ואי לא דשרי, משתבח לן קרא במידי דלא חזי, ולכאורה מה הראיה נימא שמייירי בחלב שחוטת, ועי' נובי"ת יו"ד סוף לו, ושו"ת רב פעלים ח"ג יו"ד סי' ד ד"ה ומיהו, ושו"ת חת"ס יו"ד סי' עג ד"ה ולשלימות.

דרושים לחברותא

נושא	מקום	שעה	טלפון
גמ' גמ'	זכרון משה		052-7175521
גמ' גמ'	ברכפלד		050-4125972
גמ' גמ'	חפציבה, בביתי	פעמיים בשבוע 1:00-11:30	054-4737360
גמ' ברכות עמוד ליום	מרכזי	10:00-1:00	057-3110561
ב"ק ארבעה אבות	יחל ישראל	6:00-6:45	052-7669004
גמ' ב"ק	מודיעין / מודיעין עילית		054-7836000
גמ' סדר מועד, דף ליום	פתוח		054-8414585
גמ' סדר נשים	עדיף שד"ח		052-7451481
גמ' שבת עם הלכה	ברכפלד		9798997
כיצד מברכין/חזרה יבמות, סוטה	ברכפלד		9790869
דף היומי	בטלפון	9:00-9:40	052-7170366
דף היומי גמ' רש"י היטב	כולל זכרון משה		052-7688527
דף היומי	משך חכמה		057-3114454
גמ' הלכה	שעה אחת		054-8474254
חוי"מ לטונון רבני	כולל קול יעקב	בוקר וגם אה"צ	054-9729402
פתוח	קמח	10 עד 1 בהתמדה	054-8424322
מחפש שיעור דף היומי			052-7661249
מחפש שיעור גמ' באנגלית			054-7242912
גמ' נשים/גזיקין, ללמד אברך	יש ימים בוקר ויש אה"צ		9298517
משגיב ח"ג			052-7623112
הלכות שבת	ברכפלד		050-4111403
שיעור דף היומי	נתיבות המשפט 111	7:05	
שיעור ב"ן, מליכים-ד"ר	עמל התורה מנ"ח 7	9:30-10:15	0504168069
מחשבה	מוקדם		052-6363938
דף היומי	בביתי		057-3101491
גמ' גמ'	זכרון משה		052-7175521
קדושין גמ' רש"י בהבנה	גרין פארק	4:15-6:00	052-7617912
גמ' רש"י הספק [באנגלית]	נתיב"מ/ג.דרומית	4:15-7:00	052-7122782
גמ' הוריות [הכנת שיעור]	גרין פארק	6:00-7:00	052-7617912
גמ' שבת בקיאות	מרום שדה 13	4:00-6:00	052-7124329
גמ' חולין - עמוד ליום	זכרון משה		9340105
גמ' ב"ב, עמוד ליום	נאות שמחה	5:30 - 4:15	054-8413093
גמ' מגילה	גרין פארק	5:00 - 3:00	052-7324862
גמ' שבת מהאורג	ביכ"נ אביעזרי		057-3139934
כיצד מברכין/יבמות, סוטה	ברכפלד		9790869
הל' שבת [דרשו]	אוהל מנחם	חצי שעה מתוך 2:00-1:00	054-8481851
הלכה	ברכפלד	7:00 - 5:00	052-7665106
פתוח	נאות הפסגה	6:00-7:00	057-3197565
פתוח	קמ"ח	5:30 - 4:00	054-8424322
עדיפות להלכה	ברכפלד	3:00-6:30 חלקי	052-7662282
הלכה	ברכפלד - וזאת ליהודה		054-8485609
הלכות שבת	ברכפלד		050-4111403
מ"ב ח"ג			052-7623112
טוש"ע שהיה והטמנה	כולל עטרת שלמה		9790821
הלכות סת"ם	ברכפלד ר"ע	4:00-7:00	050-4106417
הלכה י"ד	אוהל מנחם/קמח עד המרכזי	4:00-7:00 חלקי	052-7620812
חומש			057-3144429
חומש רש"י/מוסר בעיון	ברכפלד		9790869
פתוח - לזמן קצר			050-4128966
דף היומי	בביתי/היכל הגר"ם	11:00 - 9:00	052-8952613
דף היומי	קהילת קצוה"ח	9:30-11:00	052-7617041
גמ' סוכה הספק	סוף ריה"ג/סוף רשב"י	9:00-11:30 או חלקי	054-8409702
בבא מציעא	גרין פארק	10:30 - 9:00	054-8462669
מס' ברכות דף ליום	ברכפלד	10:30 - 9:30	050-4171130
גמ' הלכה	שאגת אריה/קצוה"ח	7:00 מ	054-8424663
מ"ב דרשו	ברכפלד - בני הישיבות	9:15-10:45	9799833
הל' שבת דרשו	אוהל מנחם	חצי שעה מתוך 9:00-7:00	054-8481851
קיצושי"ע וחומש רש"י	בביתי ברח' ר' יהודה הנשיא	שעה מתוך 8:30-10:30	057-3129704
הלכות סת"ם			050-2553310
מ"ב הלכות שבת	חפציבה	חצי שעה מתוך 9:00-11:30	052-7697695
הלכות מקוואות	ברכפלד		054-9761746
טור, מ"ב	ברכפלד	11:00 - 9:30	054-8403599
גמ"ש. להשאיר הודעה	זכרון משה/היכל יצחק	10:00 - 9:00	6374394
נביא/פרקי אבות, וכדומה	ברכפלד, עדיף בביתי		052-7136602
פתוח	בביתי בחשמונאים		9285124
שיעור דף היומי	ר"ע 23 בספריה התורנית	7:15	050-4104423
שיעור דף היומי	אוה"ח 27 - חניכי הישיבות	7:45	
שיעור דף היומי	נאות הפסגה בעז"נ	9:00	
שיעור במס' יומא	שאגת אריה	10:15 - 9:15	052-7632205
מחפש שיעור דף היומי	תחלת נתיב"מ/שד"ח	9:30	050-3140972
מחפש שיעור דף היומי	נאות הפסגה		03-6744038
כולל חצות - גמרא			052-7175521
מסכת כתובות	שאגת אריה		9790004
הל' דיינים			052-7617912
קידושין גמ' רש"י הספק בהבנה			052-7617912

בוקר

אחרון

ערב

פתוח

קושיא

כתב המשך חכמה בפר' חוקת (כ"ט) דמדכתיב "ויבכו אותו כל בית ישראל" מוכח שלא היו רוצחין בשגגה כל הארבעים שנה דהלא רוצחין בשגגה יוצאין מעיר מקלט במיתת כה"ג וע"כ שישמחו מיתתו

וכיון שכתוב ויבכו אותו כל בית ישראל ע"כ שלא היו רוצחים.

וצ"ע הא תינח שבפטירת אהרון לא היו רוצחים אבל מנין שלא היו רוצחים שגלו לעיר מקלט רק שמתו לפני אהרון הכהן.

עוד צ"ע דבהמשך דבריו כתב לדייק ממה דכתיב בית ישראל ולא בני ישראל, שהיו אנשים שכן היה נח להם בפטירתו של אהרון והם האנשים שהיו אמורים למות בט' באב בעוון המרגלים ושמחו שאהרון יקבר איתם במדבר. ואשר על כן קשה מאוד שהרי כל ראייתו לדבריו ממה שנאמר "כלל" בית ישראל, דע"כ שלא היו רוצחים ששמחו, ואם כדבריו הרי בלא"ה נצטרך ליישב מהו כל, אע"פ שהיו ששמחו אלו שמתו בט' באב, ואם כן מנ"ל שלא היו עוד ששמחו והם הרוצחים בשגגה, וצ"ע ג.

הרב מרדכי דב אינדי

נושאי הגליונות הבאים

- בלק - השכמת הבוקר (כג, כד)
- פנחס - תדיר ושאינו תדיר (כח, מג)
- מטות - בל יחל (ל, נא)
- מסעי - גלות לערי מקלט (לה, י)

המעוניינים להשתתף ולכתוב בקביעות
נא לפנות לטל' 050-4122753

ד"ת [עד 700 מילים]
יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בדוא"ל:
gal200@neto.bezeqint.net
או בתיבות "עומקא דפרשה":
בכניסה לאוצה"ס "בית יוסף" רח' שד"ח.
בברכפלד, ביהכ"נ "בני הישיבות" שד' יחזקאל.
בג. הדרומית, ביהכ"נ בית תפילה נתיב"מ 75.
ביהכ"נ משובב נתיבות, נתיב"מ 90.
אין המערכת אחראית להחזיר כתבים או דיסקים.
ד"ת בדפים מתקבלים עד יום ראשון בלבד.
בדיסק ובמייל יש להעביר עד יום ג' בלילה.

הגליון יוצא מדי שבוע במודיעין עילית וברמת שלמה,
לתרומות וליסוד מקומות נוספים - טל' 0504122753

לקבלת הגליון בדוא"ל בקביעות, בכל ערש"ק
יש לשלוח בקשה לכתובת: gal200@neto.bezeqint.net

למען עתיד ילדיך
תכנית "שמח תשמח"
*לילדים עד גיל שנה.
הלואות בפריסה של 200 תשלומים
לפרטים: הרב א. ארנפרוינד 050-4150605

ברגע האחרון!! לפני שיהיה מאוחר
ארגון משובב נתיבות
מרכז להצלה רוחנית
057-3133330 057-3102044/8/9 057-3140000